

DEEL 3 – BASISTOOLKIT FILOSOFEREN MET KINDEREN



Hallo, wat leuk dat je nog steeds meer wil weten over met gedachten spelen met kinderen.

Dit is de indeling van deze basistoolkit:

1. Wat is filosofische gesprek
2. Een goed begin - stimulus en beginvraag
3. Het gesprek
4. Afronden van het gesprek

We beginnen nu met deel 3.

3. Het gesprek

Nadat je een mooi begin hebt gemaakt wil je samen spelenderwijs verder op denkonderzoek. Als gespreksleider kun je je het best beperken tot de rol van vragensteller en zelf geen standpunten of gedachten inbrengen. Door het stellen van vervolgvragen kun je wel proberen die nieuwe standpunten en gedachten uit te lokken bij de kinderen.

Er zijn diverse manieren om door te vragen.

Verhelderende vragen:

- kun je daar iets meer over zeggen?
- kun je uitleggen waarom je dat denkt?
- kun je een voorbeeld geven?
- kun je uitleggen hoe wat jij zegt te maken heeft met(het onderwerp van je vraag)?

Op dat laatste komen we zo nog terug.

Ondertussen heb je dan de eerste input voor je gesprek. Hoe nu verder?

Het is altijd goed om te kijken of je perspectief kunt veranderen of verbreden. Het is ook

de moeite waard om te kijken of je andere kinderen bij het gesprek betrokken kunt krijgen.

Vragen die het perspectief verbreden en misschien leiden tot een meer conceptuele benadering:

- heeft iemand een ander idee?
- is dat altijd zo?
- is dat overal zo?
- is dat in alle gevallen zo?

Je kunt hier ook zelf een voorbeeld verzinnen van een andere situatie. Helemaal interessant als je vermoed dat een kind waarschijnlijk zijn/haar standpunt zal heroverwegen. In het Hans en Grietje geval over eerlijkheid kun je bijvoorbeeld zeggen: mag je ook liegen als de heks dan een ander kind gevangen zal nemen en opeten?)

- geldt dat voor iedereen?

Stel je hebt een gesprek over of en wanneer regels nuttig zijn. Dan komen de kinderen met het feit dat verkeersregels wel belangrijk zijn. 'Ja want als iedereen door een rood stoplicht rijdt dan komen er ongelukken, zegt een kind. Je doorvraagvraag kan dan zijn: mag er nooit iemand door rood rijden?

Vervolgens is het zaak om te proberen aan de hand van dit soort vragen al spelend met die gedachten, antwoorden en ideeën samen verder te komen in het begrijpen van het vraagstuk of begrip dat je bespreekt. Er is geen vast eindpunt en geen vaste uitkomst.

Vaak wil je wat de kinderen zeggen nog eens herhalen in je eigen woorden. 'Bedoel je dat...'" Probeer dat te vermijden. Vraag liever aan het kind zelf wat ie precies bedoelt, of of hij of zij het verder kan toelichten. Of vraag aan een ander kind of die begrijpt wat het eerste kind zei.

Natuurlijk zijn er hobbels op de weg. We bespreken hier de 4 meest voorkomende:

- wat heeft het met de vraag te maken?
- andere vraag
- vraag aan jou
- welles-nietes
- iedereen is het met elkaar eens

We bespreken hieronder hoe je die hobbels het beste kunt nemen.

- Een kind geeft een antwoord dat niet met de vraag te maken heeft of lijkt te hebben.
 - Wijs dit niet af maar zeg ja en stel dan de beginvraag gewoon opnieuw. Vaak realiseert het kind zich dan zelf dat het antwoord niet relevant is.

Maar even vaak legt het kind alsnog uit waarom het voor hem/haar weldegelijk met de vraag te maken heeft. Dat kan soms wonderbaarlijk zijn!

- Het gesprek neemt een heel andere wending en gaat over een andere vraag.
 - Als die vraag ook filosofisch is en het kind/de kinderen gaan meer “aan” op het nieuwe vraagstuk, dan op de oorspronkelijke vraag, dan laat je je oorspronkelijke vraag gewoon varen.
Bij de afronding kan je het nog wel even benoemen : ‘we zijn helemaal afgedwaald van de eerste vraag’ en die vraag nog eens herhalen. Wie weet denken de kinderen er later zelf nog wel over na.
- Een kind stelt aan jou een vraag.
 - Geef de vraag door: ‘Heeft iemand een antwoord op die vraag?’
 - Kaats de vraag terug, vooral als de vraag was wat jij erover denkt: ‘Wat denk jij hierover?’
- Kinderen gaan snel met elkaar in discussie over feiten, waardoor het gesprek in filosofische zin stukt.
 - Je kunt ze weer uit deze welles-nietes krijgen door één van de betwiste feiten voor waar aan te nemen en dan weer te linken aan de beginvraag. Op de vraag Bikkel of nog Bikkel is als ie in een kat is veranderd, kan een kind zeggen ‘ja maar, dat kan helemaal niet’ en ander zegt ‘jawel hoor, want misschien had ie gewoon een hondenpak aan en heeft ie dat uitgedaan’.
Zeg dan gewoon: ‘Als we uitgaan van het feit dat hond Bikkel in een kat kan veranderen, is ie dan nog steeds Bikkel?’ Aan de hand van wat het kind zei over het hondenpak kun je het gesprek direct ook breder trekken. ‘Als iemand andere kleren aantrekt, is ie dan nog hetzelfde?’ ‘Als een vrouw mannenkleren aantrekt, is ze dan nog hetzelfde?’ En later eventueel: ‘Als iemand zijn naam verandert, is ie dan nog hetzelfde?’
In de loop van het gesprek zegt een ander kind dan misschien dat een rups in een vlinder kan veranderen. Ook dat kan weer gespreksstof zijn om verder over identiteit te praten.
- Alle kinderen zijn het heel snel met elkaar eens, het gesprek bloedt dood.
 - Vraag dan of ze zich kunnen voorstellen dat er kinderen zijn die er anders over denken. Waarom zouden ze er anders over kunnen denken? Welke argumenten zouden zij kunnen aanvoeren voor hun andere gedachten?

Dit waren de eenvoudige tips om het gesprek gaande te houden en veel voorkomende hobbels te overwinnen. Natuurlijk loopt het niet elke keer even lekker, maar oefening baart kunst. Gewoon doen!